

Sygn. akt III UK 155/05

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku J. S. Przedsiębiorstwa Budowlano - Usługowego "S." s.j w S. i
M. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych
i Spraw Publicznych w dniu 6 lutego 2006 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawców od wyroku Sądu Apelacyjnego w R.

z dnia 16 czerwca 2005 r., sygn. akt III AUa .../05,

oddala obie skargi kasacyjne.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 19 stycznia 2005 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił odwołania wnioskodawców J. S. i M. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 5 lipca 2002 r., którą stwierdzono niepodleganie przez M. P. ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę zawartą z J. S. – Przedsiębiorstwem Budowlano – Usługowym „S.” Spółką Jawną w S.

Sąd Okręgowy ustalił, iż wnioskodawcy zawarli umowę o pracę na czas określony od 1 do 28 lutego 2001 r., w ramach której M. P. miała być zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku księgowej. Ustalone wynagrodzenie miesięczne obejmowało wynagrodzenie zasadnicze w wysokości 760 złotych oraz premię w kwocie 2.200 złotych. Kolejna zawarta przez strony umowa o pracę na czas określony obejmowała okres od 1 marca 2001 r. do 31 stycznia 2002 r. i – na wniosek M.P. – została przedłużona aneksem do dnia 15 marca 2002 r. W okresie od 3 marca do 15 sierpnia 2001 r. wnioskodawczyni M.P. przebywała na zwolnieniu lekarskim, w okresie od 16 sierpnia do 13 lutego 2002 r. korzystała z urlopu macierzyńskiego, zaś od 14 lutego do 15 marca 2002 r. przebywała na urlopie wypoczynkowym. Równocześnie z wnioskodawczynią w administracji prowadzonego przez J. . Przedsiębiorstwa zatrudnionych było co najmniej trzech innych pracowników, którzy wykonywali pracę w innym miejscu i w innych godzinach, niż wnioskodawczyni. Pomimo określenia w umowie, iż wnioskodawczyni ma wykonywać pracę na stanowisku księgowej, jej obowiązki miały polegać na wykonywaniu pracy referenta, to jest technicznym sprawdzaniu (bez rozliczania) rocznych inwentaryzacji sklepów i baz magazynowych, zaś poza J. S. nikt nie zlecał jej wykonywania określonych czynności, ani ich nie weryfikował. Zatrudniona w Przedsiębiorstwie na stanowisku księgowej L. K. zaprzeczyła, aby znała wnioskodawczynię, wypłacała jej wynagrodzenie za pracę lub inne świadczenia, wydawała jakiegokolwiek dokumenty bądź zlecała wykonywanie czynności pomimo, że w postępowaniu karnym wnioskodawczyni zeznała, iż pracowała razem ze świadkiem i pod jej nadzorem. Za pierwszy miesiąc pracy wnioskodawczyni M.P. pokwitowała odbiór wynagrodzenia w kwocie 2.007,60 złotych netto, podczas gdy zatrudniona na ½ księgowa – otrzymała wynagrodzenie w kwocie 267,86 złotych netto, zaś zatrudniona w pełnym wymiarze w administracji Przedsiębiorstwa pracownica – w

kwocie 756,69 złotych netto. Przeprowadzone w 2002 r. w firmie wnioskodawcy J. S. kontrole z Urzędu Skarbowego, Urzędu Kontroli Skarbowej oraz Państwowej Inspekcji Pracy nie wykazały nieprawidłowości w zakresie prowadzonej dokumentacji zatrudnienia. Wnioskodawczyni wprowadziła podpisy na liście obecności i kwitowała odbiór wynagrodzenia, jednakże nie jest to równoznaczne z faktycznym wykonywaniem pracy, zaś wskazane dokumenty zawierają nieomówione przekreślenia, wzbudzające wątpliwości co do wiarygodności zawartych w nich zapisów. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał zawartą przez wnioskodawców umowę za pozorną w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. i nieważną w świetle art. 58 § 1 k.c.

Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2005 r. Sąd Apelacyjny w R. oddalił apelacje wnioskodawców, dzieląc ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji w zakresie pozorności zawartej przez wnioskodawców umowy o pracę (art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.). Sąd Apelacyjny wskazał, iż obowiązek pracowniczego ubezpieczenia społecznego powstaje z mocy prawa, co oznacza, iż o włączeniu do tego ubezpieczenia decydują kryteria obiektywne, a przede wszystkim rzeczywiste zatrudnienie rozumiane jako wykonywanie pracy w ramach stosunku pracy. Natomiast sam fakt zgłoszenia do ubezpieczenia, opłacania składek, czy też poprawnego prowadzenia dokumentacji pracowniczej (mającej ewidencyjny charakter) nie może mieć decydującego znaczenia, skoro są to pochodne zatrudnienia. W tej sytuacji za nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy uznał Sąd drugiej instancji wskazywane przez wnioskodawczynię dowody w postaci konfrontacji świadków – inspektorów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na okoliczność sporządzenia notatki i przebiegu czynności kontrolnych oraz wyników kontroli przeprowadzonych przez organy skarbowe i inspekcję pracy w Przedsiębiorstwie wnioskodawcy J. S. Okoliczności te nie przekładają się bowiem na ocenę, czy doszło do faktycznego zatrudnienia wnioskodawczyni M.P., rozumianego jako wykonywanie pracy za umówionym wynagrodzeniem w ramach ważnego stosunku pracy, czy też zgłoszenie jej do ubezpieczenia miało charakter fikcyjny. Za pozornością zawartej umowy o pracę przemawiają sprzeczności w zeznaniach wnioskodawczyni i słuchanych w sprawie świadków, wskazanych przez nią jako najbliżsi współpracownicy, a nadto takie okoliczności, jak: wysokość wynagrodzenia, nieproporcjonalna do jednomiesięcznego okresu, na jaki została zawarta pierwsza umowa o pracę i do wynagrodzeń pracowników o długim stażu nie tylko zatrudnionych u wnioskodawcy J. S., ale także w odniesieniu do średniego wynagrodzenia w województwie [...] oraz wliczenie premii do

podstawy świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Te ostatnie okoliczności nie przesądzają o pozorności zatrudnienia, jednakże oceniane łącznie ze wskazanymi wyżej sprzecznościami dotyczącymi istotnych elementów stosunku pracy wskazują, iż zamiarem wnioskodawców od momentu zawarcia pierwszej umowy o pracę nie było rzeczywiste wykonywanie pracy oraz zatrudnianie pracownika przez okres wskazany w umowach o pracę, lecz uzyskanie przez M.P. statusu pracownika, uprawniającego ją do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, o które wystąpiła już po miesiącu od zawarcia umowy o pracę i które wypłacone zostały w wysokości znacznie przewyższającej wynagrodzenie zasadnicze. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, iż pomiędzy wnioskodawcami nie doszło do nawiązania stosunku pracy w rozumieniu art. 22 k.p., zaś zawarta przez nich umowa o pracę była umową pozorną, a tym samym nieważną w świetle art. 83 § 1 k.c. W rezultacie wnioskodawczyni nie była pracownikiem, o jakim mowa w art. 2 k.p. i art. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Od powyższego wyroku skargi kasacyjne wnieśli oboje wnioskodawcy.

Wnioskodawczyni M.P. zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 233 § 1 k.p.c. i art. 232 k.p.c., które miało istotny wpływ na wynik sprawy, polegające na dowolnej ocenie dowodów oraz zaniechaniu przeprowadzenia postępowania dowodowego poprzez niedopuszczenie z urzędu dowodu z zeznań w charakterze świadków inspektorów Państwowej Inspekcji Pracy i Urzędu Skarbowego.

Wskazując na powyższą podstawę kasacyjną wnioskodawczyni domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, iż wyniki przeprowadzonych u pracodawcy kontroli wskazywały na prawidłowość prowadzonej dokumentacji pracowniczej, a tym samym niepełność materiału dowodowego spowodowała niemożność jego wszechstronnego rozważenia. Znajdujące się w dokumentach przekreślenia, na które wskazał uwagę Sąd pierwszej instancji, same w sobie nie mogą budzić wątpliwości co do wiarygodności zawartych w nich zapisów, zaś sprzeczności w zeznaniach wnioskodawczyni wynikały z długiego okresu, jaki upłynął od wykonywania przez nią pracy, a nadto z zeznań tych nie wynika w sposób jasny, że praca nie była przez nią świadczona.

Wnioskodawca J. S. w ramach podstaw kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

I. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a to: 1) art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zmianami) przez przyjęcie, że nie nastąpiły przesłanki do objęcia wnioskodawczyni ubezpieczeniem społecznym, 2) art. 83 § 1 k.c. przez brak wskazania, na czym miała polegać rzekoma nieważność zawartych umów o pracę, przyjęcie, że ustalone wynagrodzenie w wysokości 2.960 złotych dyskwalifikuje całą umowę o pracę oraz że obie strony umów z góry zakładały ich pozorność, a nadto 3) art. 59 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zmianami) przez jego niezastosowanie;

II. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: 1) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. poprzez brak wskazania i uzasadnienia materialnoprawnej podstawy wyroku oraz ograniczenie tego obowiązku do przytoczenia art. 385 k.p.c., co uniemożliwiło precyzyjne przedstawienie zarzutów w przedmiocie zastosowania prawa materialnego, art. 233 § 1 k.p.c. oraz 2) art. 316 § 1 k.p.c. poprzez nie wzięcie za podstawę rozstrzygnięcia istniejącego stanu prawnego w zakresie wynikającym z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zmianami), art. 233 § 1 k.p.c.

Wskazując na przytoczone podstawy kasacyjne skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania przez ustalenie, że wnioskodawczyni M.P. podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od 1 lutego 2001 r. do 15 marca 2002 r., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, iż Sąd drugiej instancji ustalając, że wnioskodawczyni M.P., po zawarciu w dniu 1 lutego 2001 r. umowy o pracę, pracy nie podjęła i nie świadczyła jej pod nadzorem i kierownictwem pracodawcy, dokonał oceny materiału dowodowego zupełnie odmiennej od oceny dokonanej zarówno przez organ rentowy, jak i przez Sąd Okręgowy. Sąd Apelacyjny dokonał również bez przeprowadzenia postępowania dowodowego własnych ustaleń odnośnie „zakresu istnienia choroby” przyjmując, iż „choroba wnioskodawczyni nie była chorobą”, czym naruszył przepis art. 233 § 1 k.p.c., tryb postępowania określony w art. 59 ustawy z dnia

25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie kontroli i macierzyństwa, a w konsekwencji art. 316 k.p.c. poprzez nie wzięcie za podstawę rozstrzygnięcia istniejącego stanu prawnego, uregulowanego w powołanych w podstawach kasacyjnych przepisach ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Skarżący wskazał, iż wyrok Sądu drugiej instancji oparty został na odmiennej podstawie faktycznej i prawnej, niż wyrok Sądu pierwszej instancji. Odmienność ta polega na tym, iż Sąd Okręgowy ustalił, że umowa o pracę była pozorna i została zawarta celem obejścia przepisów prawa, natomiast Sąd Apelacyjny – nie podważając tego ustalenia – przyjął, iż umowa ta była nieważna w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. Tymczasem nie można przyjąć, że z góry założonym zamiarem stron było zawarcie pozornej umowy o pracę, albowiem wnioskodawczynie zawierając tę umowę w dniu 1 lutego 2001 r. nie mogła przypuszczać, że wkrótce będzie do pracy niezdolna i w sierpniu 2001 r. urodzi dziecko. Dla celów ubezpieczenia społecznego przyjmuje się, iż pracownikiem jest osoba pozostająca w stosunku pracy w rozumieniu art. 22 k.p. Podpisując umowę o pracę wnioskodawczynie zobowiązała się do świadczenia określonego rodzaju pracy na rzecz i pod kierownictwem pracodawcy, a pracodawca do zatrudnienia jej i wypłaty wynagrodzenia. Tym samym obowiązek ubezpieczenia wnioskodawczynie M.P. powstał już w dacie zawarcia umowy o pracę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398¹¹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, chyba że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a skarżący złożył w skardze kasacyjnej wniosek o jej rozpoznanie na rozprawie. W skardze kasacyjnej wnioskodawcy Józefa Sówki zawarty został wniosek o rozpoznanie skargi na rozprawie z uwagi na istnienie istotnego zagadnienia prawnego, wymagającego wykładni art. 83 § 1 k.p.c. w związku z art. 2 k.p. i art. 300 k.p. Zdaniem skarżącego zagadnienie to sprowadza się do rozstrzygnięcia kwestii, czy właściwy jest tryb ewentualnego podważania ważności umów o pracę poprzez porównywanie okresu faktycznego świadczenia pracy od daty zatrudnienia do dnia zachorowania, w powiązaniu z wysokością zarobków oraz czy uprawnione jest podważanie wiarygodności zaświadczeń lekarskich o czasowej niezdolności do pracy bez zastosowania trybu wynikającego z przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z uwzględnieniem art. 59 tej ustawy. Mając na uwadze, iż sformułowane w przytoczony sposób zagadnienie prawne nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia

niniejszej sprawy, Sąd Najwyższy przyjął skargę kasacyjną do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym.

Skarga kasacyjna wnioskodawczynie M.P. nie zawiera uzasadnionych zarzutów. W ramach określonej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. podstawy naruszenia przepisów postępowania, mogącego mieć istotny wpływ na wynik sprawy, skarżąca zarzuciła naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. i art. 232 k.p.c., polegające na dowolnej ocenie dowodów oraz nieprzeprowadzeniu z urzędu dowodu z zeznań świadków dla ustalenia prawidłowości prowadzonej przez pracodawcę dokumentacji pracowniczej i wiarygodności zawartych w niej zapisów, co w konsekwencji doprowadziło do oparcia ustaleń na niepełnym materiale dowodowym. W myśl art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Wyłączenie to oznacza pozbawienie stron możliwości kwestionowania prawidłowości dokonanych przez sąd ustaleń poprzez odnoszący się do sfery oceny i wnioskowania zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. Konieczne jest zatem postawienie zarzutu naruszenia takich przepisów postępowania, które doprowadziło do wadliwości postępowania dowodowego, co w konsekwencji – przez dokonanie błędnych ustaleń stanu faktycznego – mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Zgodnie z powołanym w skardze kasacyjnej art. 232 k.p.c. (przy czym z wywodów wynika, iż skarżącej chodzi o zdanie drugie tego przepisu) strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne, zaś sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę. Powołany przepis nie zobowiązuje sądu do zbierania dowodów z urzędu, jeśli zebrany w sprawie materiał jest dostateczny dla jej rozstrzygnięcia. Skorzystanie przez sąd z tej możliwości jest właściwe wówczas, gdy uzna rezultaty dotychczasowego postępowania za niewystarczające dla wyjaśnienia okoliczności mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.). Sytuacja taka w niniejszej sprawie nie zachodzi. Wbrew twierdzeniom skarżącej, pozytywne wyniki kontroli przeprowadzonych przez organy skarbowe i inspekcję pracy w zakresie prawidłowości prowadzonej przez pracodawcę wnioskodawczynie dokumentacji nie zostały pominięte w ustaleniach Sądów obu instancji. Sąd Apelacyjny uznał jednak, iż okoliczność ta sama w sobie nie ma istotnego i decydującego znaczenia dla oceny, czy między stronami doszło do faktycznego nawiązania stosunku pracy, a w konsekwencji oceny ważności zawartej przez strony umowy o pracę w aspekcie art. 83 k.c. Na dokonanie takich ustaleń pozwalały Sądowi drugiej instancji wyczerpująco powołane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dowody, wskazujące na

pozorność zatrudnienia skarżącej, a w rezultacie fikcyjność zgłoszenia jej do ubezpieczenia społecznego, zaś skarga kasacyjna skutecznie ustaleń tych nie podważa. Prawidłowe prowadzenie przez pracodawcę dokumentacji związanej z zatrudnieniem, w tym podatkowej i składowej, nie świadczy o istnieniu stosunku pracy, a jest jedynie jedną z przesłanek dowodzenia okoliczności, iż praca faktycznie była przez pracownika wykonywana. Pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę nie można przyjąć bowiem wówczas, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczoną przez pracownika pracę przyjmował (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2001 r., II UKN 258/00 – OSNAPiUS z 2002 r. nr 21, poz. 527).

Nieuzasadniona jest również skarga kasacyjna wnioskodawcy J. S. Kwestia niemożności oparcia skargi na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 233 k.p.c.) została omówiona w przedstawionych wyżej rozważaniach. Zarzut naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. „poprzez niewzięcie za podstawę rozstrzygnięcia istniejącego stanu prawnego w zakresie wynikającym z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 233 § 1 k.p.c.” jest nieskuteczny, albowiem nie odpowiada treści normatywnej wskazanego przepisu. Stanowi on, że po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy. W przepisie tym chodzi o to, aby podstawą rozstrzygnięcia był stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, który może się znacząco różnić od tego istniejącego w chwili wytoczenia powództwa (wydania zaskarżonej decyzji bądź złożenia od niej odwołania), ze względu na istotne okoliczności, które zaistniały (nastąpiły, wydarzyły się) już w czasie prowadzenia postępowania sądowego. Tym samym powoływanie się na błędy w ustaleniach faktycznych i uchybienia w postępowaniu dowodowym nie uzasadnia kasacyjnego zarzutu naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. (por. także wyroki z dnia 9 marca 2001 r. II UKN 33/01 – OSNP z 2002 r. nr 20, poz. 503 oraz z dnia 22 listopada 2001 r., I PKN 700/00 – OSNP z 2003 r. nr 21, poz. 517), zaś skarżący nie zarzuca, aby Sąd drugiej instancji oparł rozstrzygnięcie na przepisach prawa materialnego nieobowiązujących w chwili wyrokowania.

Nieuzasadniony jest także zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. przez brak wskazania i uzasadnienia materialnoprawnej podstawy wyroku.

Stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej może być naruszenie nie jakichkolwiek przepisów postępowania, ale tylko takich, których naruszenie mogło wywrzeć istotny wpływ na wynik sprawy. Przepis art. 328 § 2 k.p.c. wymienia konieczne elementy uzasadnienia wyroku, a jego naruszenie w zakresie wskazanym w skardze nie może być w niniejszej sprawie kwalifikowane jako wpływające, i to w sposób istotny, na wynik sprawy. Uzasadnienie wyroku wyjaśnia przyczyny, dla jakich orzeczenie zostało wydane, sporządzane jest już po rozstrzygnięciu sprawy i w tej sytuacji sporządzenie go nawet z naruszeniem wymagań ustawowych tylko wyjątkowo może być uznane za wpływające istotnie na sposób rozstrzygnięcia (por. także wyrok z dnia 27 czerwca 2001 r. II UKN 446/00 – OSNP z 2003 r., z. 7, poz. 182). Wbrew stanowisku skarżącego – uzasadnienie wyroku Sądu drugiej instancji zawiera wskazanie i uzasadnienie materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia z przytoczeniem znajdujących w sprawie zastosowanie przepisów prawa, w szczególności art. 83 § 1 k.c.

Wady oświadczenia woli (w tym pozorność umowy) w znaczeniu ich występowania w okolicznościach sprawy należą do ustaleń faktycznych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 1996 r., II UKN 9/96 – OSNAPIUS z 1997 nr 11, poz. 201 i z dnia 23 stycznia 1997 r., I CKN 51/96 – OSNC nr 6-7, poz. 79). Jeżeli zatem faktyczna podstawa zaskarżonego skargą kasacyjną rozstrzygnięcia nie została przez skarżącego skutecznie zakwestionowana, przeto ustalenia Sądu drugiej instancji są wiążące dla Sądu Najwyższego. Z ustaleń tych wynika, iż umowa o pracę zawarta przez skarżącego z M.P. była umową pozorną, której jedynym celem było umożliwienie wnioskodawczyni skorzystanie ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a przez to nieważną z mocy art. 83 § 1 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. O oświadczeniu woli złożonym dla pozorów można mówić wówczas, gdy z góry powziętym zamiarem stron jest brak woli wywołania skutków prawnych przy jednoczesnej chęci wprowadzenia w błąd innych osób lub organów. Innymi słowy jest to wada oświadczenia woli polegająca na niezgodności między aktem woli a jej przejawem na zewnątrz, gdy strony zgodne są co do tego, aby wspomniane oświadczenie woli nie wywołało skutków prawnych. W przypadku umowy o pracę dla stwierdzenia jej pozorności konieczne jest również ustalenie, że osoba, która zawarła umowę o pracę, faktycznie do świadczenia pracy nie przystąpiła i nie wykonywała swoich obowiązków pracowniczych za wiedzą pracodawcy. Konsekwencją ustalenia, że oświadczenie woli złożone zostało drugiej

stronie za jej zgodą dla pozoru jest stwierdzenie jego nieważności, co oznacza, że z mocy samego prawa oświadczenie to nie wywołuje skutków prawnych określonych w jego zewnętrznym brzmieniu. Nieważność pozornego oświadczenia woli nie dopuszcza do powstania tych skutków nie tylko między uczestnikami tej pozornej czynności prawnej, ale także w stosunku do osób trzecich. Tym samym pozorna umowa o pracę nie wywołuje skutków prawnych nie tylko pomiędzy stronami tej umowy, ale także w sferze ubezpieczenia społecznego pracowników (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 32/96 – OSNAPiUS z 1997 r. nr 15, poz. 275). Sąd Apelacyjny prawidłowo rozważył i ocenił przedmiotową umowę o pracę we wskazanych aspektach, stwierdzając w sposób jednoznaczny, iż była ona umową zawartą dla pozoru i z tej przyczyny nieważną w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. Sąd ten nie przyjął natomiast, jak twierdzi się w skardze kasacyjnej, że ustalenie wygórowanego wynagrodzenia miesięcznego oraz rozpoczęcie korzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego po krótkim okresie od zawarcia umowy przesądza o jej pozorności. Wręcz przeciwnie, Sąd drugiej instancji podkreślił, iż okoliczności te same w sobie nie świadczą o pozorności umowy o pracę, a zostały jedynie przytoczone jako uzupełnienie przesłanek takiego ustalenia, tworząc z nimi logiczną całość. W konsekwencji Sąd ten trafnie uznał, iż wnioskodawczyni M.P. nie była pracownikiem w rozumieniu art. 2 k.p. i art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zmianami). Tym samym nie mogły znajdować do niej zastosowania powołane w skardze kasacyjnej przepisy art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy, stanowiące o obowiązkowym ubezpieczeniu emerytalno-rentowym, chorobowym i wypadkowym pracowników, czyli – stosownie do art. 2 k.p. – osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, a nie tych, które tylko umowę o pracę zawarły bez zamiaru jej faktycznego wykonywania. Natomiast art. 59 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267), dotyczący sprawowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych kontroli nad prawidłowością orzekania o czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby oraz wystawianiem zaświadczeń lekarskich, w ogóle nie znajduje w sprawie zastosowania. Podstawą poczynionych przez Sąd drugiej instancji ustaleń nie było zakwestionowanie uzyskanych przez wnioskodawczynię M.P. zaświadczeń lekarskich o niezdolności do pracy z powodu choroby, lecz przyjęcie, że pomimo złożenia oświadczenia zawierającego określone w art. 22 k.p. elementy umowy o pracę, strony nie zamierzały

osiągnąć skutków wynikających z tej umowy, a wnioskodawczyni po zawarciu umowy faktycznie do pracy nie przystąpiła i nie wykonywała obowiązków pracowniczych.

Z powyższych względów obie skargi kasacyjne podlegają oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.